

Behandeling met methotrexaat

Inleiding

In deze brochure vindt u informatie over de werking en bijwerkingen van methotrexaat. De brochure is bedoeld voor patiënten die in verband met psoriasis behandeld (gaan) worden met methotrexaat. Om de therapie te doen slagen zijn uw medewerking en begrip nodig. Lees daarom deze informatie goed door en volg de raadgevingen van de behandelend arts nauwkeurig op. Raadpleeg uw arts of verpleegkundige als u iets niet begrijpt en/of vragen heeft over de behandeling.

Wat is methotrexaat?

Methotrexaat (afgekort MTX) wordt al ruim 50 jaar gebruikt voor de behandeling van ernstige psoriasis. Aanvankelijk werd het gebruikt bij de behandeling van kanker. Bij toeval ontdekte men dat het ook effectief was bij psoriasis. De dosering van MTX is bij psoriasis echter veel lager dan bij de behandeling van kanker, waardoor de bijwerkingen ook minder ernstig zijn. MTX is een geneesmiddel dat de aanmaak van cellen remt. Bij psoriasis is de aanmaak van huidcellen sterk verhoogd. Verder werkt MTX ontstekingsremmend. Dit is ook van belang bij psoriasis, omdat hierbij ontstekingsprocessen een grote rol spelen.

Voor welke patiënten is MTX geschikt?

MTX wordt gebruikt bij patiënten met een zeer uitgebreide en ernstige vorm van psoriasis, als lokale therapie (zalven en crèmes) en/of lichttherapie onvoldoende effectief zijn. Verder wordt MTX ook gebruikt bij de behandeling van gewrichtsklachten, die door psoriasis of door een reumatische aandoening worden veroorzaakt.

Wanneer mag MTX niet gebruikt worden?

MTX mag niet worden gebruikt door:

- Vrouwen die zwanger zijn.
- Vrouwen én mannen met een zwangerschapswens (zie bij 'Conceptie en zwangerschap').
- Patiënten met bloedziekten of ernstige bloedarmoede.
- Patiënten met een actieve maagzweer.
- Patiënten met leverziekten.
- Patiënten met ernstige nierfunctiestoornissen.
- Patiënten die veel alcohol gebruiken.
- Patiënten met een acute infectie.
- Patiënten met kanker.

- Patiënten die in het verleden arsenicum hebben gebruikt.

In sommige gevallen kan op bovenstaande regels een uitzondering worden gemaakt, maar alleen onder intensieve controle en begeleiding van een dermatoloog.

Hoe effectief is MTX?

MTX werkt erg goed bij psoriasis. Bij 70-90% van de patiënten wordt een uitstekend resultaat bereikt als alléén MTX wordt gebruikt. Bij combinatie met lokale behandelingen zijn de resultaten nog beter. Om te kunnen beoordelen of MTX bij u goed werkt, is minimaal drie maanden behandeling noodzakelijk. Als na drie maanden geen verbetering is opgetreden, is MTX bij u niet werkzaam en zal de behandeling gestaakt worden.

Natuurlijk kunnen andere dagen en andere tijdstippen worden aangehouden.

De tabletten kunnen het beste tijdens de maaltijd worden ingenomen en mogen niet met melk worden ingenomen. De wekelijkse dosering verschilt van patiënt tot patiënt. De dosering wordt regelmatig bijgesteld, afhankelijk van de toestand van de huid en het optreden van bijwerkingen.

Verandert u vooral nooit op eigen initiatief de dosering.

Wat zijn de bijwerkingen?

Tijdens de behandeling met MTX kunt u last krijgen van bijwerkingen, alhoewel deze zeker niet bij iedereen zullen optreden. In principe verdwijnen deze bijwerkingen snel na het staken van de behandeling of na vermindering van de dosering. De bijwerkingen zijn onder te verdelen in twee groepen:

- Bijwerkingen waar u zelf wat van merkt. Dit betreft:
 - Misselijkheid
 - Maagklachten
 - Buikklachten
 - Lusteloosheid/depressieve gevoelens
 - Zweertjes in de mond
 - Haaruitval
 - Pneumonitis, een zeer zeldzame vorm van longontsteking.

Klachten zoals misselijkheid, maagklachten en buikklachten treden vooral op gedurende de dagen dat MTX wordt ingenomen.

- Bijwerkingen waar u zelf weinig of niets van merkt. Dit betreft:
 - Een daling van de hoeveelheid witte of rode bloedcellen in het bloed, waardoor bloedarmoede of een verhoogd risico op infecties kan ontstaan.

- Leverbeschadiging. Om in een vroeg stadium eventuele bloedafwijkingen of leverbeschadiging op te sporen, wordt zeer regelmatig uitgebreid bloedonderzoek gedaan. Al gebruikt een patiënt al jarenlang MTX zonder bijwerkingen, ook dan zullen deze bloedcontroles nodig blijven. Houdt u zich goed aan de afspraken voor bloedcontrole.

Om bijwerkingen zoveel mogelijk tegen te gaan neemt u 1 tablet foliumzuur van 5 mg. per week, die u 24 uur na de inname van methotrexaat inneemt. Deze worden op recept voorgeschreven.

Conceptie en zwangerschap

MTX kan afwijkingen van het ongeborn kind veroorzaken. Voor zowel mannen als vrouwen geldt dat tijdens de behandeling met MTX geen kinderen verwekt mogen worden. In deze periode moet een effectieve anticonceptiemethode gebruikt worden. Vrouwen mogen pas zwanger worden als de behandeling met MTX tenminste drie maanden is gestaakt. Ook mannen mogen tenminste drie maanden geen MTX gebruikt hebben als zij een kind willen verwekken. Behandeling met MTX beïnvloedt de vruchtbaarheid niet.

Methotrexaat in combinatie met andere medicijnen

MTX mag niet gecombineerd worden met een groot aantal medicijnen, met name niet met sommige antibiotica. Het is daarom zeer belangrijk dat u altijd vermeldt dat u met MTX wordt behandeld als medicijnen worden voorgeschreven en dat u geen medicatie gebruikt zonder overleg met uw arts. Ook veranderingen in medicatie (naast MTX) moet u doorgeven aan uw behandelend arts. Vraag uw apotheek om een geneesmiddelenpasje waarop vermeld staat dat u MTX gebruikt.

Methotrexaat in combinatie met alcohol

Op de dagen dat MTX ingenomen wordt, mag absoluut géén alcohol worden gebruikt. De resterende dagen mag zeker niet meer dan één alcoholconsumptie worden gebruikt.

Samenvattend

MTX is al zo'n 50 jaar een zeer effectief medicijn voor de behandeling van ernstige psoriasis. Het is natuurlijk wel een 'zwaarder' middel dan een zalf of crème. Als regelmatige en nauwkeurige controles plaatsvinden is het echter relatief veilig. In verband met mogelijke bijwerkingen is het belangrijk dat de dosis zo laag mogelijk wordt gehouden en dat MTX alleen wordt voorgeschreven in periodes dat de psoriasis zeer ernstig is.

Hoe wordt MTX gebruikt?

MTX kan als tablet worden ingenomen of als injectie onder de huid worden toegediend. In het algemeen zal voor een behandeling met tabletten worden gekozen. Er zijn twee schema's mogelijk voor de inname van de medicatie:

1. Eénmaal per week een éénmalige dosis. Alle tabletten worden in één keer ingenomen.
2. Driemaal per week met een tussentijd van 12 uur.

Bijvoorbeeld: als u 3 tabletten per week moet slikken, slikt u bijvoorbeeld:

- woensdagochtend om 8.00 uur 1 tablet,
- om 20.00 uur 's avonds 1 tablet en
- donderdagochtend om 8.00 uur 1 tablet.

De rest van de week niets. De volgende week begint u weer op woensdag volgens bovenstaand schema.

Vragen?

Wij helpen u graag. U kunt contact opnemen met de assistent of uw behandelend specialist de

polikliniek Dermatologie.

- Amphia Breda:
T (076) 595 30 20
- Amphia Oosterhout:
T (0162) 32 74 69

Aanbevolen websites over dit onderwerp:

www.nvdv.nl(<https://nvdv.nl/>)

www.huidinfo.nl(<https://www.huidinfo.nl/>)

© *Deze tekst is gebaseerd op goedgekeurd voorlichtingsmateriaal van de NVDV.*

Meer lezen over dermatologie in Amphia?

[Ga naar afdeling Dermatologie](https://www.amphia.nl/afdelingen/dermatologie) (<https://www.amphia.nl/afdelingen/dermatologie>)